

EGS-I TALLINNA OSAKONNA LAUALEHT

PÕLVNEMISLUGU

Sugu ei lahku soosta, võsu ei veere kännusta. (Väike-Maarja)

Nr. 11

mai

1999.a.

Nagu nüüd on selgunud, ootab meid selle sajandi viimase aasta kevadel ja suvel mitu huvitavat üritust:

8.mai - ekskursioon Tallinnast välja - Kuusalu, Jõelähtme ja Harju-Jaani kirikud ning kirikaiad;

27.-30.mai – küllasõit Soome suguvõsa uurijatele;

25.-26.juuli – seltsi suvepäevad Olustveres.

Bussiekskursiooni programm on muidugi ühe päeva jaoks pingeline, aga eelnev kodutöö aitaks küsimuste esitamiseks mõeldud aega kokku hoida. Soome sõit vajaks natuke läbikaalumist. Pole veel päris selge, mida õpetlikku see külaskäik annab. Huvitav on kindlasti Soome Riigiarhiivi külastamine Helsingis. Tore oleks ka tutvuda küllakutsujate võimalustega: milline on nende kogunemisruum, uurimist abistav tehnika, raamatukogu ja arhiiv. Ehk saame nendelt ka uusi ideid seltsielu ja uurimistöö korraldamise kohta. Peredes ööbimine annab ülevaate põhjanaabrite kodusest elust, mõnel juhul ehk ka esivanematelt päritud hoonest, aga erialahuvi rahuldamine sõltub sellest, kui kõva genealoog-uurija majaperemees-perenaine on. Sõiduks ettevalmistamise käigus peaksime me mõtlema, mida sobiks pererahvale kingituseks viia. Tore oleks kui see ese iseloomustaks eesti rahvakunsti või meie ühist harrastust. Kui seal toimub ka üks suurem koosviibimine, peaksime ehk ülesse astuma eesti lauludega. Teatavasti peale hümni ei ole meil soomlastega ühiseid laule. Sobiv aeg nende laulude harjutamiseks ongi mai alguses toimuv bussiekskursioon. Kui veel keegi meist oskaks mõnda rahvapilli (näiteks kannelt) mängida, oleks asi täiuslik.

Olustvere suvepäevadest kuuleme kindlasti korraldajatelt varsti täpsemaid teateid. Arvata võib, et viljandlased ei korralda neid kehvemini kui seda olid paljukiidetud esimesed seltsi suvepäevad – on neil ju hea korraldamise kogemus olemas.

Nii ongi eelolev suvi paika pandud. Aga kuhu jääb suvine uurimistöö? Vaatamata sellele, et toimetuse poolt eelmisel aastal korraldatud kirjanduslik konkurss kukkus läbi (ei laekunud ühtegi võistlustööd), korraldame sel suvel selle ürituse uuesti. Teemaks on töö arhiivides (näit. “Minu esimene tutvus EAA-ga” või “Minu kogemused EAA-s töötamisel”). Võistlustingimused on samad, mis olid eelmise suve konkursil (vt. PL nr. 5 lk.12).

Ants Roomets

AUSTATUD GENEALOOG!

EGS-i raamatukollektsioonis on üle 150 ühiku. Raamatud on hoiul Lasnamäel Katleri tänava koolimajas.

Vanimad raamatud on Soome Suguvõsauurijate Seltsi aastaraamatud alates 1923. aastast.

Otseselt genealoogiaga seotud raamatuid on rohkem soome ja saksa keeles, vähem eesti keeles.

Unikaalsemateks on Balti-saksa Genealoogia Seltsi väljaanne “Unsere Toten der Jahre 1939-1947”, kus on tähestikulises järjekorras isikuandmed ajavahemikul 1939-1947 manalasse varisenud balti-sakslaste kohta ja Klaus Castren'i koostatud soomekeelne raamat eestlastest, keda on ajavahemikul 1919-1940 autasustatud “Valge roosi” ordeniga. Viimast on trükitud ainult 50 eksemplari ja Tallinnas on raamat numbriga 9.

Sellist väikest raamatute kollektsiooni ei saa veel nimetada raamatukoguks.

Oma ruumi puudumine piirab vaba juurdepääsu raamatutele. Kohapeal raamatutega tutvumiseks helistada Tallinna telefonil 215-209 (Viivi Liventaal). Huvitavast leheküljest või artiklist saab teha koopia. Koopiate tegemine on võimalik ainult trükis ilmunud raamatutest. Käsikirjalistest töödest koopiaid ei tehta! Kuna raamatud on kogus kõik ühe eksemplari kaupa ja osa nendest unikaalsed, siis suurem osa raamatutest on kasutatavad ainult kohapeal.

Viivi Liventaal

Õiguse eest võideldes kindlustame iseenda ja oma rahva vabaduse.

JAAN TÕNISSON

Oleme siiani tutvustanud kahe väga tuntud Eesti riigimehe põlvnemislugu. Ka Jaan Tõnisson on etendanud tähtsat osa Eesti riigi rajamisel olles kahes Asutava Kogu poolt ametisse määratud valitsuses peaminister, hiljem kaks korda riigivanem ja kaks korda välisminister.

Jaan Tõnisson sündis 22. (10.) dets. 1868 Viljandi vallas Mursi talus oma vanemate viienda lapsena. Jaanist olid vanemad: Mats, Juhan, Tõnis ja Kadri. Jaanile järgnesid Jüri, Hans, Mart ja Mari. J.Tõnissoni päritolu kirjeldus on võetud tema 90.ndaks sünnipäevaks Rootsis väljaantud koguteosest.

Päritolu.

Vastavast allikmaterjalist ilmneb, et Jaan Tõnissoni esivanemad on Põhja-Viljandimaale, hilisema Viljandi valla maa-alale elama asunud ligikaudu 1640. ja 1680. aastate vahel. Nad kuuluvad põliselt talupidajate hulka, on lasterikkad, kalduvad XVII sajandil ja XVIII sajandi algul pietismi ja herrnhuutlusse ning on hariduslike pärimuste innukad harrastajad. Jaan Tõnisson on isa poolt **Tõnissonide** ja ema poolt **Veimannite** suguvõsa järeltulija. Viimane suguvõsa on bioloogiliselt tugevam. Esivanemad nii isa kui ema liinil põlvnevad kahest Mutli (Muttle) talust, mis asetsevad Tusti mõisa lähedal. Jaan Tõnissoni isa-poolne esivanem, kelle nimi on teada, on Mutli Jüri (Jürri), ja emapoolne Mutli Matsi Ants.

Jaan Tõnissoni vanaisa Juhan, sündinud aastal 1806, on vanemate viiest pojast noorim. Ta pidi lahkuma isatalust, kuna selle pärisid vanemad vennad. 22-aastase noormehena abiellus ta Villemi talu tütre Reedaga ja sai sinna tallu sauna koha. See talu oli nr.-ga 156 Viljandi mõisa 1834. a. revisjonis ja asetseb Mutli talust paar kilomeetrit lääne pool. Nii Juhan kui ka ta naine Reet olid kokkuhoidlikud ja hoolsad töönimesed ja said varsti jõukaks. Neil oli 6 last – 4 poega ja 2 tütar. Kõik pojad olid isa eeskujul töökad ja hoolsad mehed, eriti aga vanem poeg Jaan, kes lisaks oli veel ettevõtlik, julge ning elurõõmus.

Viljandi vallas Tánassilma jõe kaldal asetses kaks suurt Mursi talu, kumbki 150- riiavakamaalise pindalaga. Teine neist oli jagatud kaheks võrdse suurusega väiksemaks taluks. Suur talund oli Taanel Mursi omandus. Taanel Murs oli suur viinavõtja, talupidamine jäi lohakile ja võlad kasvasid. Lõpuks pidi Murs talu käest andma. Selle talu võttis endale Villema Juhan Tõnisson oma poja Jaaniga, kes oli suuteline maksma võlad, mis talu peal lasusid.

Esialgu pidas Juhan ise kohta, andis aga varsti selle poja Jaani kätte, kes kogu noorusliku energiaga hakkas kohta pidama. Jaan abiellus aastal 1858 samast ligidusest Kihnu talu tütre Mari Veimanniga, kelle vanaisa oli pärit teisest Mutli talust. Mari isa Tõnis oli kolmes mõisas viinameistriks ja perekonnanime andmisel sai enesele ametikohaselt priinimeks Veimann, millest pärast kujunes Veimann. Viinameistrina oli tal talu käes ilma teokohustuseta ja rendimaksuta. Lisaks sai ta veel mõisast prii ülalpidamise endale ja hobusele, kellega ta sõitis piiritusevabrikute vahet.

Jaan Tõnissoni vanemate Mursi Jaani ja Kihnu Mari tutvumine toimus erakordse juhtumi läbi. Kihnu talu noor peremees oli sõitnud oma õe Mariga pühade ajal Nurmisaare palvelasse. Sinna oli sõitnud ka Mursi Jaan. Kojusõidul oli hakatud võitu ajama. Riima sillal oli juhtunud õnnetus, Kihnu peremehe saan libisenud teelt kõrvale, õde Mari kukkunud saanist välja ning saanud vigastada. Nüüd sõidetud koos Mursile, kus haav kinni seotud. Selle õnnetusega seoses sobinud noorte vahel tutvus, mis kujunes abieluks.

Mursi Jaan oli vallas lugupeetud ja teda valiti mitmesugustesse vallaameteisse. Peremehe ja perekonnaisana oli ta sõjaväeteenistusest vabastatud. Vastavate võimude omavoli tõttu Viljandi vallas (seda tuli ette ka mujal) kujunes tihti olukord, et kui ei saadud kokku tarvilist arvu nekruteid, siis vallaametnikud ise pidid sõjaväeteenistusse minema. Nii juhtus ka Mursi peremehega. Viljandi sõjaväekomisjonis vastu võetud, saadeti ta Pärnu. Teel ta külmetus ja jäi kopsupõletikku, millest arenes hiljem kopsutiisikus. Haiguse tõttu vabanes ta küll sõjaväeteenistusest, kuid tervis oli jäädavalt rikutud.

Ent haigusest hoolimata pidas ta Mursi talu edasi ja koguni laiendas oma majapidamist teise Mursi talu omandamisega, mis nagu eespool märgitud, oli jagatud kaheks väiksemaks talundiks. Mõlemate talundite peremehed sattusid majanduslikesse raskustesse ega olnud suutelised kohti edasi pidama. Nüüd muutus Tõnissoni Mursi 33-riiavakamaaliseks suurtaluks.

Mursi talu asetses üksikuna Tánassilma jõe lähedal, keset põldusid, mida eemalt palistasid metsad ja heinamaad. Kogu ümbritsev loodus oli säärane, et sisendas hinge luulemeelsust ja iluelevust, tiivustades fantaasiat. Talu maapind oli tasane ja osalt võrdlemisi madal. Kuid hoolsa ja oskusliku harimise juures oli saak küllaltki hea. Seetõttu tunti Mursit kui korralikku suurtalu.

Jaan Tõnissoni sündimise ajal oli Mursil veel vana kahekambriline elamu koos rehetarega. See põles maha aastal 1872. Uus elamu ehitati samuti koos rehetarega, kuid hoopis avaram. Kambrid olid suured ja valged, seinad krohvitud ja tubades pottahjud.

Mursil alustas oma eluteed 1868.a. 22.(10.) detsembril tulevane eesti riigimees Jaan Tõnisson.

Mis tehtud, teoksil, tulemas...

UUE HOOAJA ALGUSEST

Sügisel tuleme kokku oktoobris. Väljakujunenud tava kohaselt kohtume oktoobrist maini iga kuu teisel laupäeval kell 11.00., kui ei ole kokkulepitud teisiti, siis Katleri Põhikoolis. On lootust saada uued ruumid kesklinnas, võimalikust asukoha muutusest anname kohe teada.

Meie üritused sügisel:

1. **9.oktoobril** kell 11.00 Katleri Põhikoolis toimub INFOÜRITUS. Saame teavet Soome reisist, Viljandimaa suvepäevadest, seltsikaaslaste suvistest töödest-tegemistest.
2. **13.nov.1999** kell 11.00 AJALOOMUUSEUM, **Pikk t. 17**. Suguvõsaurijaid huvitavatest dokumentidest Ajaloomuuseumi fondides.
3. **11.dets.1999** kell 11.00 Katleri Põhikoolis VABA VESTLUS KOHVILAUAS. Ülevaade juubelikonverentsi ja näituse ettevalmistamise käigust.

Soovime kõigile kosutavat ja sisukat suve! Meeldivat taaskohtumist sügisel!

Tallinna osakonna juhatuse nimel

Helgi Reinsalu

VEEL TALLINNA OSAKONNAGA LIITUNUD UUSI LIIKMEID:

1. Eelmises numbris ei olnud **SIGNE TAELA** uurimisobjektide nimekiri täielik. Lisandub: t 6480 248

Väike-Maarja - LESSEL, LOIK

Keila - SALBERG, LILLEBERG, PREIBERG, KIWWIPUUR

Järva – Madise - LAUDING, LANDING, PAYO, KÄGGO

Jüri - NURK, OLMBERG, URMANN, PRÜGGI

Hageri - RAUDWERRE, SASSILONG, WEITENBERG

Karja - MIHKELSON, Püha ja Valjala - RAUDOK

Viru-Nigula - KAKTUS, Rakvere - MEGGI, LUIK

2. **HANNES TÕKKE** 31.12.1973 Kiisa, Lepa 15 724 184 e. 252 74 199

Haimre (Läänemaa) või Narva - HABERMANN

Massu (Läänemaa) - FREUBER

3. **ALLAN ONTON** 08.09.1931 Tallinn 10139 Videviku tee 29/31 – 16

Jõhvi - ONTON, OLLEP

4. **ANDU ERV** 22.01.1980 Lääne – Virumaa, Viitna sjsk. (Vihula vald)

45 202 Palmse küla (8 232) 34 106

Kadrina, Ilumäe - ERV, ERRO

VEEL AASTAKOOSOLEKUST

Et koosoleku juhtimise pärast ütlemiseks läheb, aiasin ma ette. Et see ütlemine tuleb arvutiasjanduse ooperist, teadsin ka. Et pauk väga vali ei oleks, otsustasin täiesti omaalgatuslikult kuritarvitada koosoleku juhataja volitusi ning palusin paaril arvutimehel asja tutvustada. Maido Tafenau ahmis küll õhku, ent võttis siiski jopi seljast ja seletas ära, mismoodi üks arvutiprogramm suguvõsaurijale kasulik võib olla.

See oli ajalooline hetk, sest EGS-i aastakoosolekul pole varem arvutite kasutamisest räägitud. Ka kõnealuse aastakoosoleku aruandja ja kaasaruandjad ei puudutanud seda teemat, kuigi nad rääkisid poole kauem kui enne koosolekut lubasid.

Et Ülo Rehepapp nii emotsionaalselt Maido Tafenau jutule reageeris, oli signaaliks, et teema on aktuaalne. See ergutas mind sõna andma nii Ülo Rehepappile kui Fred Pussile. Fred Pussile sellepärast, et ta seltsi juhatuse liige on. Nimelt lootsin tema suust kuulda, miks arvutiteema seltsi juhatuses tabuteemaks on.

Aga Fred Puss oli vist oma mõtetega mujal (ta tegi eelmisel päeval ajaloolise teo – avas Internetis EGS-i kodulehekülje) ja hakkas teadlase kombel loengut pidama. Kilede pealt ja asjade algusest, nii nagu ühte loengut pidama peab.

Tundsin, et olen arvutiasjanduse propagandaga ämbrisse astunud ja lõpetsin Fred Pussi loengu sobival hetkel ära. Tegin seda sama omavoliliselt, nagu olin asja alustanud. Oli ju selge, suguvõsaurimine arvuti abil oleks tulnud mingis kitsamas ringis (näiteks seltsi juhatuses) enne läbi rääkida ja aastakoosolekule ainult oluline välja tuua.

Teine võimalus oleks olnud aastakoosoleku loengu teemaks võtta arvuti kasutamine suguvõsauringutes. Lektoriks oleks võinud olla seltsi juhatuse liige Fred Puss.

Mina oma eesmärgi saavutasin – just nimelt sellel aastakoosolekul loodi seltsi arvutitoimikond, asi pääses paisu tagant lahti. Loodan, et paralleelselt gooti kirja kursustega tulevad ka arvutikursused. Ja meie selts teeb väikese “tiigrihüppe”. Kas ka seltsi juhatuse kaasa hüppab, on iseasi ega ripu ära aastakoosoleku juhatajast.

Kalle Kesküla 15.04.1999

EGS JA ARVUTID

Ülo Rehepapp

Kunagi ammu - umbes parkümmend aastat tagasi olla Tartu Ülikooli arvuti-inimesed korraldanud uurimuse selle kohta, kuidas suhtuvad arvuti kasutamise mitmesuguste asutuste tipp- ja keskastme juhid. Kui vastanud jagati vanuse järgi kolme rühma - vanad, keskealised ja noored, siis selgus, et vanad olid tuliselt poolt (sest neil oli vaja näida progressiivsetena), keskealised olid vastu (sest nad olid aru saanud, et see eeldab mingi korra loomist oma asjaajamises ja see oli nende meelest vastuvõetamatu) ja noortel oli tol ajal kõik "ükskõik". See lugu meenus mulle 13. märtsil s.a. EGS-i aastakoosolekul, kus mingil määral kerkis päevakorda ka arvuti kasutamise küsimus.

Tänaseks päevaks on olukord ilmselt tublisti muutunud. Noored kasutavad arvutit "nii-kui-nii", sest teisiti nad lihtsalt ei saa! Keskealised üritavad iga hinna eest leida arvuti kasutamise võimalusi, uskudes, et see "ime-riistapuu" lahendab hoobilt kõik probleemid ja teeb nende eest ära hulga tööd; vanad on aga resigneerunud ja arvavad, et kõik see on neist lootusetult mööda läinud ja teha pole enam midagi...

Meie seltsi "mätta otsast" vaadates on olukord eriti troostitu, sest noori (kes arvutit nii-kui-nii kasutavad) on kurvastavalt vähe. Neid, kes seda teha sooviksid (jätame ehk kedagi solvava vanuse-faktori edaspidi kõrvale), on küll mõnevõrra rohkem, kuid abi ja tuge selles osas ei ole kerge leida. Kuna pean ennast arvuti kasutajaks ja samas loen end oma 60-le ligineva vanusega kindlasti vanade kategooriasse kuuluvaks, julgen järgnevas esitada mõned mõtted, mis - loodan siiralt - ei peleta kedagi eemale arvuti kasutamise plaanidest, kuid samal ajal ehk aitavad aru saada, millised probleemid tuleks enda jaoks esimeses järjekorras lahendada.

Tänased arvuti-kasutajad võib kõigepealt jagada kaheks:

1. need, kellel oma arvutil on pääs laivõrku ehk Internet'i (valdavalt on need inimesed, kes kasutavad arvutit oma töökohal suhteliselt edukas ja kaasaegses firmas või riigiasutuses);
2. arvutikasutajad piiratud võimalustega firmades või need, kes on soetanud endale koduarvuti, kuid (veel) ei ole suutnud luua omale Internet'i ühendust. Reeglina kasutatakse niisuguseid koduarvuteid moodsa kirjutusmasinana ja meelelahutuseks (arvutimängude mängimiseks), paremal juhul ka keele õppimiseks või muuks eneseharimiseks (laserplaatide ehk CD-de lugemiseks).

Esimest liiki kasutajad jätaksime siinkohal kõrvale, sest nende ees on kõik teed lahti; võtku oma brauser, valigu URL "http://www.angelfire.com/ut/egs" (see on praegu Eesti Genealoogia Seltsi kodulehekülje aadress) ja nende ees avaneb praktiliselt lõputu maailm, kust võib ammutada kõikvõimalikke tarkusi - kaasa arvatud see, kuidas oma sugupuu kohta kogutud teadmisi nii vormistada, et need ka kolleegidele abiks oleksid ... ja palju muud.

Kurvemas olukorras on teist liiki arvutikasutajad. Nendel on kogunenud hulgaliselt **informatsiooni** ja nad tunnevad, et sellest võiks ka kaasseltslastele abi olla, aga kuidas seda neile kätte toimetada? Loomulikult tunnevad nad (kasvõi alateadlikult), et paljuski teevad nad mõttetut tööd - kirjutavad ümber ka süstematiseerivad seda, mida keegi on kuskil juba teinud. Siis meenub paratamatult, et selleks ma ju sinna Seltsi astusin, et taolistes olukordades abi saada... Seltsi koosolekutel aga on igaveseks probleemiks allikmaterjalide ja töötulemuste paljundamise või koguni publitseerimise küsimus - kuidas seda teha ja kust selleks raha saada? Siit nüüd esimene (ja selleks korraks ka ainuke)

lemma:

informatsiooni vahetamiseks on vaja kokku leppida andmevahetuse formaatides.

See "tark lause" võis kellegi ju ära ehmatada, aga asja sisu on lihtne: kui sa tahad, et su töö kirikuraamatute, hingeloendite ja muude allikmaterjalidega oleks teistelgi kasutatav, siis püüa kõigepealt selgeks teha, mis kujul sa oma töö tulemused (jutt on nüüd juba arvutiga töötamisest) salvestad, et neid ka teiste jaoks paljundada või publitseerida.

Paljundamine on arvuti kasutaja jaoks imelihtne - kopeeri oma fail(id) ja saada kõigile asjahuvilistele või (kui tahad publitseerida) saada need *web-master*ile "üles riputamiseks" Seltsi koduleheküljel! Selle juures on oluline lisada, et niisugune paljundamine maksab kümneid kordi vähem kserograferimisest või muul viisil paberil paljundamisest, sest tavaline diskett, mis mahutab sadu lehekülgi teksti ja pilte, maksab sama palju kui mõnikümmend lehte paberit (kserograferimisest rääkimata); publitseerimine *web*-is ei maksa aga praktiliselt üldse mitte midagi!

Laskumata väitlusse selle üle, et arvuti ise ju ka maksab jne. (jah, kõik maksab ja muidu ei saa siin ilmas midagi!), tuleksime tagasi hoopis andmevahetuse formaatide juurde. Oli viimasel EGS-i üldkoosolekulgi kuulda hääli, et lepime siis lõpuks kokku, millist programmi kasutada - siis nagu saaksid kõik ka omavahel andmeid vahetada. Väidan, et niisugune lähenemine on põhimõtteliselt vale! Nii nagu mistahes muuski valdkonnas, on genealoogiliste andmete töötlemiseks arvutil pakutud sadu erinevaid programmpakette. Kuigi võib siin teha statistikat nende kasutatavuse kohta, on siiski lootusetu neist üht ja ainuõiget välja valida. Suppi süüakse lusikaga ja kaevul käiakse ämbriga - see tähendab, et leidub igaks juhtumiks ja igaühe vajadustele vastav tööriist! Ei maksa eirata inimeste individuaalseid vajadusi, võimalusi ja ka maitseid. Samal ajal ei välista erinevate töövahendite kasutamine sugugi töö tulemuste (süstematiseeritud andmete) vahetamist. Nagu muudiski infotehnoloogia valdkondades on siin abiks andmevahetuse standardid.

Nendele, kes arvutiiga veidi rohkem kursis, tooksin siinkohal võrdluse. Ei maksa arvata, et kui te oma kirjatöö vormistate täna siinmail enamlevinud tekstiredaktoriga *MS Word* (ükskõik, mis versioon), siis peaksid seda suutma lugeda kõik teie võimalikud lugejad. Tuletame meelde, et alles mõned aastad tagasi oli Eestis populaarseim tekstiredaktor hoopis *Word Perfect*! Kui te aga paljundate või publitseerite oma teksti lihtsalt *txt*-failina, *rtf*- või isegi *pdf*-formaadis, siis on hoopis rohkem lootust, et “teist suurema vaevata aru saadakse”!

Genealoogiliste andmete puhul on üheks (siinkirjutaja teada ainsaks!) standarditaoliseks andmeformaadiks kujunenud nn. GEDCOMi failiformaat, mis võimaldab andmeid erinevate genealoogiliste rakenduspakettide vahel importida ja eksportida. Siit ka soovitus kõigile genealoogiliste andmete arvuti abil töötlejatele: **valides oma vajadustele, võimalustele ja maitsele vastavat programmi veenduge, et see lubab andmete importi ja eksporti GEDCOMi formaadis.** Sellest piisab, et te saaksite oma töö tulemusi teistega jagada ja ka teiste poolt tehtut ära kasutada. Samal ajal ei ole oluline, kas te töötate *Brothers Keeper*iga, *Cumberland Family Tree*’ga või mõne muu laialt tuntud genealoogide rakenduspaketiga.

Kui teile aga ei ole kättesaadav ükski spetsiaalselt genealoogidele mõeldud pakett, siis vähemalt vältige seda tihti algajate poolt tehtavat viga, et te hakkate oma andmeid lihtsalt mingi tekstiredaktoriga “arvutisse toksima”! Genealoogilised andmed on ennekõike struktureeritud andmed ja nende esitamiseks sobib tavaline tekst küll kõige vähem (kui ei ole just tegemist nn. hüperteksti või täistekst-andmebaasiga). Eriti mõttetu on mitmesuguste allikmaterjalide nagu hingeloendid, meetrikaraamatud jmt. ümber kirjutamine. Kui nendega töötatakse ja selle juures on võimalik arvutit kasutada, peaks tingimata ammutatud andmed püüdma sisestada mingisse tabeli või andmebaasi struktuuriga faili. Täna on pea igal arvutikasutajal olemas üsna universaalne kontori-pakett *MS Office*, kuhu kuuluvad tabelitöötleja *Excel* ning relatsiooniline andmebaasisüsteem *Access*. Just need peaksid teie abimeesteks saama, kuigi selle paketi kolmas ja ehk tuntuim komponent *Word* võib ju ka mõnel juhul abiks olla. Samal ajal kõlbavad (eriti tagasihoidlikuma ressursiga koduarvutite puhul) suurepäraselt ka niisugused vanemad andmebaasi-ohjurid nagu *d-Base* või *FoxPro*. Põhiline on, et andmed oleksid struktureeritud - ainult siis on nende edasisel töötlemisel ja kasutamisel arvutist abi!

Nüüd tundub, et olen selles laualehe numbris mulle pakutud ruumi ära kasutanud. Kui esitatud mõtted sinus, austatud lugeja, mingeid vastukajaid või koguni vastuväiteid tekitasid, siis oleksin nendest tõsiselt huvitatud. Olen alati nõus (oma oskuste ja võimaluste piires) selgitama seda, mis see salapärane “GEDCOM” endast kujutab, millised on minu arvates “laialt kasutatavad genealoogide paketid” ja ka muidu meid huvitavates küsimustes mõtteid vahetama. Et aga mitte “tühja lobiseda”, tahaksin sinu-poolset tagasisidet, sest ilma tagasisideta süsteem ei olegi mingi süsteem! Ja jälle olen sunnitud lahterdama: arvuti ja Interneti kasutajatele pakun tagasisideks e-posti aadressi “ylo.rehepapp@customs.ee”; teistele jääb telefon 696 7752 või kiri aadressil: Sütiste tee 52-80, 13420, Tallinn.

TALUJUTUD IV

Helgi Laht

Kui väike Liisi oli suuremaks kasvanud, olid meil juba teistsugused talujutud. Meenutasin ühte sõjaaegse suve lõppu, kui tädil käisid kaks memme lina kitkumas. Need olid kaks tragi ja töökas vanainimest Kaagjärve vaestemajast, mis asus vallamaja vastas. Üks memm oli väike ja kõhnake, teine pikk ja trullakas. Esimene oli sõnakehv, teine jutukas ning pungil külaudiseid kui jutujulla. Neid memmekesi olin tihti tädi juures näinud, sest sõjaajal nappis toitu kõigil ning Liide-tädi pani vanainimestele alati midagi korvipõhja: tükikese liha, pudeliga piima, taluvõid, kruupi, hernest vms.

Jutuvestjast memm teadis palju jutte rahvapärimestest ja kodukandis juhtunust, ammu asetleidnud sündmustest. Linakitkumise ajal ööbisid nad tädi juures, sest vaestemajani oli paar-kolm kilomeetrit maad. Niisiis istus kogu pere koos pärast päevaseid töid ja askeldusi ning tattnina või petrooleumilambi valgusel räägiti juttu. Jutukas memm tuletas meelde ühte vana lugu marutaudis koerast, kes oli siin ümbruses paljusid inimesi hammustanud. Need inimesed olevat pandud ühte küüni, küüniuksed löödud väljastpoolt laudadega tugevasti kinni, et marutaudi nakatunud (või oletatavasti nakatunud) küünist välja ei pääseks. Nende omaksed töid neile süüa ja lükkasid toidu ukse alt kausiga sisse, ajasid nendega juttu läbi ukse, kõnelesid kodu-uudiseid ja kuulasid, kuidas nendel seal küünis läheb. Sellest küünist olevat kostnud karjeid, oigamist, nuttu, oli viseldud maas ja aetud suust valget vahtu, kuni lõpuks saabus vaikus. Siis olevat küün põletatud.

Lapsena kujutasin seda õudust väga eredalt, sest loo ettekanne oli meisterlik.

Veel rääkis ta, et ühest perest oli pereliige saanud ka selle marutaudis koera poolt hammustada ja oli juba aastaid tagasi selles küünis surnud. Sel päeval, kui ta koeraga kohtus, oli sel inimesel olnud seljas uus ja ilus kasukas, mida ei oldud raatsitud ära visata, ikkagi uus ja kallis asi. Nüüd oli peresse toodud rätsep riideid õmblema. Perenaisele tuli meelde, et uus kasukas seisab niisama, laseks ümber teha. Rätsep tore mees istunud laual jalad ristas ja teinud ka selle kasuka parajaks. Paari nädala pärast rätsep marutaudis, sest üks ta näppinud marutaudis koera puretud kasukanahka – venitanud, silitanud ja niisutanud nahka süljega siit ja sealt.

Sellele marukoera jutule olen leidnud hiljem seletuse. 9. veebruaril 1821. aastal oli marutõbine emahunt (mitte koer!) hammustanud 32 inimest umbes 12 tunni jooksul. Hunt tulnud Sangastest Karulasse ja jooksnud ringi Kaagjärves, Pikkjärvel, Karula kirikumõisas ja selle ümbruses. Siis olevat õnnestunud hunt maha lüüa. Esimene haigestunud inimene olevat surnud kahe nädala pärast. Enamus hundi ohvreid suri kas haavadesse või marutõppe. Hundiohvrid eraldati tervetest inimestest. Olen lugenud, et Kaagjärves olevat eraldatud selleks mõisa rehehoone, teisest allikast lugesin, et see rehehoone asus Karula kiriku lähedal ja olevat pärast viimase ohvri surma põletatud. Usun viimast versiooni.

Veel on mulle jäänud lapsepõlvest meelde üks päev, kui õuele tuli umbes 6-7 naist-meest, hallilt ja viletsalt riides, naistel nelinurksest rätikust sõlmeseotud kompsukesed käes, meestel komps puuroikaga üle õla, et kergem tassida oleks. Nad ütlesid võõrapäraselt "tere", siis lisasid veel midagi võõras keeles ja ulatasid emale ühe paberilehe. Ema luges, raputas pead ja ulatas neile paberilehe tagasi ning ütles mulle, et tooksin toast kruusi. Kui tassiga tagasi tulin, nägin, et ema oli kaevust piimanõu välja tõmmanud ja kallas kõigile järjekorras piima. Võõrad jõid – mõni naeratas, ütlesid midagi oma keeles, kummardasid ja lahkusid taluõuel.

Ema ütles, et paberile oli kirjutatud, et nad on Poolast pärit, eesti keelt ei oska, kuid soovivad tööd. Meie peres ei vajatud tööjõudu, kui aga kuskil vajati, valis peremees talle sobiva mehe või naise välja, osutas temale või nendele, kes võisid jääda, ning need õnnelikud, kes tööd said, panid oma kompsukesed maha, teised läksid edasi.

Aastate pärast oli neist väljarännanuist mitmel korral juttu, sest mõned talud olid neid tööle võtnud kui odavat tööjõudu. Poolas oli 30-ndate aastate lõpus majanduskriis ja paljud jäid töötuks ja olid sunnitud maalt lahkuma.

ERA dokumentidest leidsin, et Valgamaal oli 1941.a. lõpus rohkem poolakaid asunud elama Põdrala valda (20) ja Sangastesse (15), teistes valdades on üksikuid. Ma oletan, et suurem osa neist on sisse rännanud just kolmekümnendate aastate lõpus.

Väljavõtteid loetust

SELLISED NAD ON...ROOTSLASED.

Egmont Estonia 1998.

"Keskajast alates on Rootsi kirik usaldusväärselt registreerinud nii sünnid, surmad kui abielud. Kui kodumurul ei ole suuri sõdasid, jäävad vanad kirikuraamatud puutumata - rootslaste omad kujutavad endast maailma parimat sugupuu uurimise allikat. Rootsi päritolu Ameerika mormoonid on olnud suguvõsa juurte otsimisel eriti aktiivsed, et võita esivanematele viidates endale järgijaid."

.....

"Viikingi aegadel oli sõdalasele eriline häbi - peaaegu et argpükslikkus - jääda ellu kõigis lahingutes ja surra voodis vanaduse kätte. Kui tal oli õnn olla kahe poja isa, võis ta oma au päästa sellega, et need ta kaljuservalt alla lükkasid. Selline kalju oli tuntud "ättestuppa" ehk siis Esivanemate Järsaku nime all."

U.Mikkelsaar.

KALLIS MARI...

Ilmamaa 1997

"1.veebruaril 1918.aastal hüpati Venemaal neljateistkümne päeva jagu ajas edasi ja jõuti selle koha pealt Lääne-Euroopale järele. Jaagupile see kahepennikoorma samm meeldis; Püha Venemaa mahajäämus Lääne-Euroopast oli talle ikka pinnuks päkas olnud."

Artur Adson

NELI VESKIT. (Mälestusi olnud aegadest, kohatud inimestest ja käidud paikadest).

Sarjast "Isamaa ilu hoieldes" ORTO-Vadstena

"Need neli on: Tsooru tuuleveski, Sõmerpalu vesiveski, Osula vesiveski ja Sänna veski. Sobiv lugemiseks neile, kelle suguvõsas on olnud mõeldreid või kes oma lapsepõlve on veetnud veski läheduses. Neile, kes soovivad oma lapsepõlvemänge meenutada ja teiste omadega võrrelda."

.....

"Hingekirju sirvides.

Otsides andmeid oma eelkäinud sugupõlvede kohta olen ma leidnud mõndagi. Eeskätt oma vanaisa isa kohta ja näinud ka hingede kirjas selle isa nime ning rea emade omi.

Kuid enne, kui mainida neid, peatun noil hingedekirjadel ja ruumil, kus need asuvad. See on Toompea lossi all, maa-aluses pommikindlas ruumis, kus ei ole päevavalgust ega vahendit õhu juurdepääsu: seda peavad kohale toimetama ventilaatorid. Siin asuvad kõigi eestlaste hingekirjad, kes on sündinud 1834.a.peale. Aga andmeid on siin kohati ka vanemaid, kuni 18.sajandi keskpaigani. Vanemad raamatud asuvad Tartus Riigi Keskarhiivis.

Siin Toompeal, nendel riiulitel täis tuhandeid pakse raamatuid on siis meie rahva häll üle saja aasta ulatuses! Kui need hinged kõik kokku arvata, kes siin kirikuraamatusse on kantud, saaks Eesti rahvast mitu miljonit... Määrataval osal neist ei ole kuhugi teistale järele jäänud muid andmeid nende elu kohta, kui need siin kirikukirjades. Need on ainsad jäljed kadunud sugupõlvedest. Siit leiame sissekandeid iga inimese sündimise, leeritamise, abiellumise, ta laste

ristimiste, ta vanemate surma, ta õdede-vendade samade elu- ning surmasündmuste ja lõpuks ta enese surma kohta; ka ta laste ristivanemad, ta laualkäigu korrad, surma põhjustanud haigus ja siirdumine teise kogudusse või maalt väljarändamine on üles märgitud jms.

Eriti paeluvad on nood vanemad köited. Pastorid on neid lehekülgi käsitsi lineerinud ja ruumiga väga kokkuhoidlikult ümber käinud, sest paberit oli vähe ja hingi palju: seitse-kaheksa, Hiiumaal tosin last perekonnas – harilik asi. Hoolika käe ja väga korraliku gooti kirjaga on tehtud enamik sissekandeid vanemast ajast. Uuema aja pastorite käekirja kohta ei või seda mitte alati ütelda. Hingekirju ei peeta enam pidulikult ega endise pieteediga.

Vaadeldes neid andmeid, tärkab mõte: milline varaait siin lamab kasutamatu. Nii mõnigi teadlane ja ülikoolinoor võiks seda kasutada uurimiseks. Siit saaks kokkuvõtliku pildi meie rahva eapikkuse, sigivuse, surma põhjustanud haiguse, sotsiaalse kihistuse, tervishoiu (kui palju surnult sündinuid), moraali (sündivus väljaspool abielu) jm. kohta.”

EESTLASE NÄGU JA TEGU

Mistahes eestlaste seltskonnast ei vaata meile pea kunagi vastu ühtlane pilt selles mõttes nagu on öeldud näiteks hiinlaste kohta, et “nad on ju kõik ühte nägu”. Eks hiinlastelgi on ju erinevused, kuid nad on kõik selgelt oma rassi tunnustega. Antropoloogilised uurimused näitavad, et praegusel ajal esineb eriti kultuurrahvaste hulgas vähe puhtaid tõuge. See kehtib eriti Euroopa kohta, samuti teame, et näiteks Ameerikas on koos segunenud ju pea kõik rassid. Selle põhjuseks on rahvaste rändamine paremate elutingimuste otsimisel, aga ka sõjad. Viimasel juhul sõdijate ja sõjavangide jäämine vallutatud aladele, põhielanikkonnast tühjaks jäänud alade täitumine võõrastega ning allajäänutega segunemine. Ajaloost on ju teada, kui palju selliseid sündmusi on aset leidnud meie väikesel maanukil siin Baltikumis. On andmeid inimeste asumisest meie aladele peale viimast jääaega. Arheoloogidele on peamisteks informatsioonialliketeks neist kaugetest aegadest kalmu- ja asulaleiud.

Antropoloogiaga tegelnud teadlasi on juba paarsada aastat tagasi olnud mitmeid.. Sellest tingituna on ka erinevaid seisukohti ja teooriaid palju. Meid huvitavaid Euroopa rahvaid on ühe teooria järgi jagatud kuude põhirassi. Kuid kõik needki ei ole puhtatõulised – nad on aegade jooksul ja rännete käigus kujunenud mitmest komponentrassist. Paiksemaks jäämise korral on vastavatel rahvagrupidel jäänud domineerima teatavad ühised tunnused ja omadused. Euroopas domineerivad järgmised 6 rassitüüpi:

I Põhjarassi algeks on gooti ja germaani hõimud, kes on liikunud meie maale oma algkodust Põhja-Saksamaalt ja Skandinaaviast. Välimuselt pikakasvulised, pikapealised, kitsanäolised, blondid ja heledasilmalised, iseloomult sõjakad.

II Daaliarassi kujunemine on toimunud põhjarassi alusel Lõuna-Skandinaavias Dalarnes (sellest nimetus). Sarnased eelmistega, kuid laiemanäolised ja kandilisemad ning jässakamad, iseloomult rahulikamad.

III Ida-baltirass põhineb heledal idarassil segus põhja- ja mongoloidsete sugemetega. Nende algkodu oli Uurali taga Siberi aladel, Sise-Aasias. Keeleliselt peakisid nad olema soomeugrilased, kes on toonud meile keele. Neid on palju hõime, sellest ka keelelisel variatsioonid. Välimuselt on nad lühemakasvulised, ümarapealised, keskmise tumedusega juuste ja silmadega, iseloomult temperamentsemad.

IV Alpiinrass on üks vanimaid Euroopa rasse. Puhtaimal kujul esineb Prantsusmaal, Westfaalis ja Transilvaanias, segatuna aga väga laialdaselt ka mujal, eriti Ida-Euroopas. Välimuselt lühemakasvulised, ümarapealised, tumedajuukselised ja tumedasilmsed. Eestlaste tõugu on nad vähem mõjutanud kui teised rassid.

Nende põhirasside alusel, kellest osa jäid oma rändega baltimaile, ongi kujunenud eesti rahvas, kes on omanäoline ja teistest mõnevõrra erinev. Tõuliselt oleme segarahvas, kelle veres võitlevad mitmete omadustega geenid ja – mine tea – vastuoluline vaimsus. See on toimunud aeglase protsessina umbes 3000 aastat tagasi. Nii väike kui Eesti ongi, võib siiski täheldada rahva hulgas tõulisi erinevusi. Nii on Põhja- ja Lääne-Eestis ülekaalus põhjatüüp, seevastu Ida- ja Kagu-Eestis domineerib ida-balti tüüp. Üldse võib täheldada eestlaste hulgas küllalt suurt ida-balti tüübi mõju. Kuigi variatsioonirikkus on suur, võib siiski keskmist eestlast üldtüübina iseloomustada järgmiselt:

Eesti mehel on suur kehapiikkus (170 cm ja üle selle), pikk kastitaoline kere, st. kitsad kõrged õlad; lame, kuid suure übermõõduga rinnakorv, jäme talje ja keskmise laiusega puusad. Jalad keskmise pikkusega suurte jalalabadega. Käed pikad, suurte kämmaldega. Pea pigem väike (keha pikkusest 7,5 korda väiksem), keskmiselt kumera kuklaga, kõrge ja kumera otsmikuga, kitsanäoline, kuid laiade põsesarnade ja lõuapäradega. Suu keskmise suurusega ja õhemate huultega. Nina lüheldane, kitsas, laiusest ja kõrgusest keskmise juurega, veidi nõgusa või lookleva profiiliga. Silmad otsepiluga, kitsapoolsed, värvuselt hallid või sinakad. Juuksed tumehallid ja sirged. Nahk hele.

Eesti naine on samuti suure kehapiikkusega (160 cm ja rohkem). Kere suhteliselt pikk, täidlusse kalduv, hästi kujunenud rindadega, laiade puusade, nõgusa selja ja lameda istmikuga. Erinevalt mehest esineb rohkem tumedamaid juukseid ja silmi, ümaram nägu.

Hilisemal ajaloolisel ajal on meie maast ülekäinud ja valitsenud veel mitmed võõrad rahvad, nagu kõigepealt sakslased ja taanlased. Edasi Poola, Rootsi ja Vene valitsused. Kõik see on jätnud jälgi eestlaste tõugu. Samuti on rahva segunemine piirialadel sage nähtus seoses inimeste liikumisega ühele ja teisele poole. Kahtlemata on pea igas suguvõsas teada mõni teise rahvuse liige, kes on sulatatud küll oma perre, kuid pärand võõra vere näol liigub põlvest põlve edasi.

Kui kokkuvõtteks küsida, mis meil eestlastel, on siis oma ja mis meile jääb, tahaks öelda, et kõigepealt keel. Kuni kõneleme ise seda ja õpetame lastele, ei tohiks ta kaduda. Teiseks – maa. Kuni elame sellel maal ja hoiame ning arendame seda elamiskõlblikuna, on ta meie oma. Lõpuks – inimsuhted. Kaasaeg nõuab edukaks eksisteerimiseks vastastikuseid usalduslikke ja kasulikke suhteid.

Koostatud raamatu põhjal : H.Reiman “Eestlaste rassiline koostis” Naata Raudsepp
ilmunud Tartus 1931.a. k/ü “Loodus”

Kes oli...

VIINAPÕLETAJA (e. viinameister). Selleks oli mõisa viinaköögis viinavalmistamist juhtiv mõisateenija või talunik. Viimane sai sel juhul talu pidada ilma rendimaksuta ning talu oli vaba ka teokohustusest. Soodustusena lisandus veel mõisast prii ülalpidamine endale ja hobusele.

Eesti aladel on viina esimest korda mainitud 1485.a. Tallinna pruulijate põhimääruses. Viina toodeti peamiselt maal. 1645.a. keelati talupoegadel viinategemine, viina hakati valmistama mõisate õlle(viina) köökides ja seda protsessi nimetati viinapõletamiseks. Sellest ka nimetus “viinapõletaja”. Põhiline toore oli teravili. Viinapõletamine oli 18.sajandi teisel poolel mõisnikele tulusam kui vilja müük (hind oli ligi kaks korda kõrgem). Teraviljast aetud viin müüdi esialgu peamiselt välismaale. Alates 1766.aastast avanes viinale ka vene turg. Kõigis suuremates mõisates rajati viinaköögid. Kasvasid mõisnike rahalised sissetulekud. Talupojad said tasuva töö veel mitmetel abitöödel viinaköövide juures. Viinapõletamiseks oli vaja küttepuid (töötlemine ja vedu) ning toodang oli vaja vedada laiali. Toimusid pikad talvised viinavoorid sadamatesse ja Peterburi. Viinapõletamisest ülejääva praagaga hakati sajandi keskpaigast alates mõisates nuumama nii kohalikke kui ka Ukrainast ostetud härgi. Valmistati ka peenviina – peenemat sorti alkoholset jooki.

1863.aastal kehtestati Venemaal alkoholiaktsiisi seadus. Viinapõletamine maksustati ja viina lubati toota ainult teatud ajal. Välistest piirangutest hoolimata arenes piirituse valmistamine Eesti aladel kiiresti ja edukalt, kasvas väljavedu. 1870.aastail hakati viinaköövide asemele rajama moodsaid piiritusevabrikuid. Vene riigi viinamonopol hakkas Eesti ja Liivimaa kubermangus kehtima 1. juulil 1900.

18.sajandil nõuti talupoegadelt ka abitegu viinapõletamisel (isegi 36 päeva). 1803.a. pidi Piiumetsa mõisas viinaköögis töötav talupoeg iga päev talle antud 2 vakast rukki-, 2 vakast odra- ja 2 vakast odralinnaste jahust valmistama 62 kuni 65 toopi 50-kraadilist viina. Et aga jahu oli kottides vähem ja viinaköögis tihti riistad korrast ära, siis saadi sellest kogusest jahust ainult 55-60 toopi viina. “Puudujäägi” pidid talupojad kinni maksma või vastu võtma peksu. Peksa saanud talupoeg Saksi Mart kurtis kohtus, et ta pidi talvel pidevalt viinaköögis töötama vahepeal kojugi saamata ja tal ei olnud võimalik enam oma perekonna ülalpidamisegi eest hoolitseda.

KES ?

Marie Under

Kes istub ümber minu laua,
kui ükskord olen ära kaua?

Kes sorib minu raamatutes,
Kus olen viibind naerdes, nuttes?

Ma jahmun ajest naeruväärsest:
kes joob mu tassist siniäärsest?

Ja minu süng... Oh, mis ma pärin!
Mu pühim paik... On kurgus värin.

Sest klaasist mõni rüüpub lohtu,
kust minu ema võttis rohtu?...

Kes kisub õndsalt akna valla,
kui kevad astub aeda alla?

Ja kelle, kelle jalapuute
all nõtkub kord mu vaibaruute?

Kes ootab uksele? Kelle aste
Toob õhtul rohust koju kaste?

Kes aga haarab minu sule,
Kui tema rangelt lausub: tule!?

(Marie Under on kõige rohkem – 17 keelde tõlgitud eesti lüürik.)

MIHKLI TALUMUUSEUMIST

SAAREMAAL Kihelkonna vallas VIKI külas asuv MIHKLI TALUMUUSEUM tähistab tänavu vahetult enne jaanipäeva oma moodustamise 40.-ndat aastapäeva. Selle, omaaegse eesti talumiljöö jäädvustamise seisukohast väga tähtsa muuseumi tähtpäeva puhul puhul juubelihõngulist juttu ka laualehe "Põlvnemislugu" lugejatele. See oleks ühtlasi ka mõningaseks eelteadmiste andmiseks selle talu ajaloo, selle rajanud ja seal elanud inimeste kohta neile, kes on külastanud või plaanivad külastada MIHKLI TALUMUUSEUMI. **Mihkli talu** avastasid Saaremaa muuseumi töötajad 1950-ndate aastate keskpaiku, olles maal järjekordsel etnograafiliste materjalide otsingul. Leidnud ootamatult väga rikkaliku, huvitavate esemete kogumiga talu, oli muuseumi töötajatele esialgseks "külmaks duõiks" talu viimase peremehe JAKOB REHT'i kategooriline väide, et MIHKLI talust midagi välja ei viida! Asjaosaliste hilisemate meenutuste järgi olevat edaspidise jutuajamise käigus talu muuseumi rajamise idee alge esimesena poetanud talu peremees ise. Muuseumi personal haaras sellest lennult kinni, seda enam et peale väga rikkaliku etnograafilise väärtusega omaaegse talu tarbeesemete kogumi oli talul olemas ka eeskujulik hoonetekompleks. Kahtlemata tõstab talu ja talus säilinud väärtust muuseumina ka asjaolu, et kõik talu hooned on ehitatud talu enda meeste poolt ja ka kõikvõimalikud talus vajalikud tarbeesemed on talu meespere poolt meisterdatud. Kuigi 1958.a. esialgsele taotlusele moodustada MIHKLI talu talumuuseum vastas tollane Kultuuriministeerium eitavalt, siis juba 1959. aasta talvel saadi selleks luba. Taluomaniku Jakob Rehtiga sõlmiti leping: kõik taluhooned anti muuseumile tasuta rendile. Talu liikuv vara anti muuseumile tingimusel, et seda välja ei viida. Peremees ise jäi muuseumi tutvustajaks ja oli selles ametis ületamatu, tehes seda tööd kuni oma surmani 1969.a. Hiljem ostis muuseum taluhooned ära.

Tegelikult oleks Mihkli talus praegu põhjust pidada ka topeltjuubelit, sest talu rajamisest peaks nüüdseks saama 300 aastat. Vanades ürikutes vastavate andmete puudumise tõttu ei saa aga kahjuks talu rajamise täpset aastat ilmselt kunagi kindlaks teha. Küll aga võib kaudsete andmete abil järeldada, et talu rajati kas üsna veidi enne Põhjasõda või isegi selle algusaastail. Varem asustamata alal, kuid 17. sajandil kiiresti arenenud tulevase Viki küla territooriumil oli tulevane Mihkli talu 7.-8. talu, mida mujalt tulnud noored tugevad pered sinna rajasid. Põhjasõjajärgse küla ajaloo taustal paistab Mihkli talu silma sellega, et ainsana külas on talu olnud ainult ühe suguvõsa hallata. Ülejäänud sama vanades taludes on talude valdajad suguvõsad erinevatel põhjustel vaheldunud. Mihkli talu suguvõsa peremeestest meesliini dünastia katkes möödunud sajandi lõpul vaid seetõttu, et tollasel vanaperemehel Peter Reht'il ei olnud järglasi (ainuke poeg suri noorelt) ja järgmiseks peremeheks sai tema vennapoeg Karl Reht. Koos naabermõisa Loona kandist tulnud talu rajaja Peter'iga on talul olnud kokku kaheksa peremeest ja nende peremeheks oleku ajad olid umbes järgmised:

	peremehena		
PETER(sen) (ca 1673-1748)	ca 1700-1740	LAES (jun) (1800-1876)	1827-1876
JÜRRI (1712-1763)	ca 1740-1747	PETER (jun) (1822-1897)	1876-1897
LAES(sen) (1718-1802)	ca 1747-1802	KARL (1857-1937)	1897-1934
MIHKEL (1746-1827)	1802-1827	JAKOB (1886-1969)	1934-1969

Neist vaid teine peremees Jürri on pidanud loobuma peremehesuisusest enne loomulikku aega oma noorema venna Laes'i kasuks, ilmselt seetõttu, et tal ei olnud meessoost järglast (pojad surid noorelt). Ülejäänud peremeeste vahetumise aastaks on täpsemate andmete puudumise tõttu võetud tinglikult vanaperemehe surma aasta. Kuid võimalik, et olenevalt vanaperemehe tervisest viimaseil eluaastail ning vanaperenaise elueast (Mihkli talu perenaised on kõik surnud oma meestest varem) on talu üleminek järglasele toimunud ka mõnevõrra varem. Peale Jürri, kes lühikese ajaga ei jõudnud end peremehena veel teostada, on ülejäänud peremehed omas ajas andnud talu arengusse kõik väga suure, kuid samas ka omanäolise panuse: Peter(sen) talu rajajana, Laes(sen) kui ülekaalukalt kõige kauaaegseima ja seega legendaarseima peremehena, Mihkel talule ja suguvõsale nime pärandajana, Laes(jun) ja Peter(jun) praeguse hoonetekompleksi rajajana. Karl Reht'ist isiksusena kõneleb ilmekalt asjaolu, et ta oli 1890-ndail aastail Kihelkonna vallavanem ja sai selleks ilmselt juba varem kui Mihkli talu peremeheks. Viimane peremees Jakob Reht aga sai omapärasel viisil talu päästjaks ilmselt hävingust. Talu on saanud oma nime küll kunagise peremehe Mihkli (1746-1827) järgi, kuid seda ametlikult sugugi mitte tema eluajal, vaid palju aastakümneid hiljem. Suhteliselt noores külas ei olnud väga kaua püsivaid talu nimesid ja neid eristati-nimetati parajasti tollase peremehe nime järgi. Mihkli ajal (enne 1826.a. hingeloendit) sai talu suguvõsa endale priinimeks **REHT**.

Oma eksisteerimise aja jooksul on talus elanud üldse 86 inimest, neist mehi 41, naisi 45. Kõige rahvarohkem oli MIHKLIL aastatel ca 1780-1800, mil kolme põlvkonna kooselus pidi tollal veel vana rehielamu katuse alla mahtuma elama kuni 12 hingelist. MIHKLI pere oli suur veel peaaegu terve möödunud sajandi jooksul, mil kõik perepojad talust ei lahkunud vaid soetasid endale pere isatallu ning pereliikmete arv ulatus 7-9-ni.

MIHKLI talus on sündinud 64 last, neist poisse 38 ja tüdrukuid 26.

Väljapoolt on talu tulnud 22 inimest, neist naisi 20 ja neist omakorda abielludes (miniad) –19.

Talus elades on surnud 60 inimest, neist lapseas 26.

Talust on lahkunud mujale elama kokku 26 inimest, neist mehele läinud 6 ja koduväiks 2. Juba omaette perekondadena on MIHKLILT lahkunud neljal korral kokku 17 inimest, neist viimasena minu vanaisa Peeter-Aleksander Reht 1895. aastal oma naise ja kahe vanema tütreaga.

HARRY TUULIK JUTUSTAB OMA ESIVANEMATE KODUTALUST

Praegu MIHKLI talus olemasolevatest hoonetest on vanim vana hoone - ait, mille ehitamisaastaks hinnatakse 18.-19. sajandivahetust (seega Mihkli ajal, mil talus ei olnud veel sellist tööriista nagu saag). Ülejäänud hooned on ehitatud ajavahemikul ca 1834-1864 peremeeste Laesi (1800-1876) ja tema poja Peteri (1822-1897) poolt sellises järjekorras: elumaja, uus hoone - ait, rehemaja, saun, ratastemaja, paargu-sepikoda, tuulik (nüüdseks hävinenud), elumaja läänepoolne otsakamber. Talu omaaegne uusim ehitus – Jakob Rehti poolt 1939 a. ehitatud uus karjalaut jõudis kolhoosiaastail ära laguneda. Samasse kohta on muuseumi poolt rajatud uus hoone, mida kasutatakse baari ja varahoidlana.

Loovutanud õigeaegselt ning ettenägelikult oma talu hooned ning selles leiduva suure ja hindamatu väärtusega omaaegsete tarbeesemete kolleksiooni Saaremaa Koduloomuuseumile, oli MIHKLI talu viimane peremees Jakob Reht võib-olla talle endalegi omapärasel viisil täitnud esivanemate poolt põlvest-põlve pärandatud talu säilitamise kohustuse ning viinud täide ta enda kunagi lausunud prohvetlikud sõnad: “Kõik talud kaovad, aga MIHKLI jääb.”

Harry Tuulik

Õnnitleme

Eimar Kaasik	17.06.1924	75
Kalju Kiis	22.06.1934	65
Malle Nukk	25.06.1939	60

MEIE AUTOREID

ÜLO REHEPAPP

Sündis 16.detsembril 1940.a. Muhus Kallaste külas, kus on elanud vähemalt 8 põlve esivanemaid.

Koolitee: Tupenurme ja Liiva algkoolid, Orissaare Keskkool, Tallinna Polütehniline Instituut. Viimase lõpetas 1964.a. automaatikainsenerina.

Teenituskäik: Tallinna Polütehniline Instituut, Eesti Informatsiooni Instituut, Teaduste Akadeemia Konstrueerimisbüroo, Keemia Instituudi Katsetehas ja alates 1995. aastast Tolliamet, kus töötab praegu arvutisüsteemide talituse peaspetsialistina.

Muu tegevus: Muhu Seltsi asutaja ja esimene esimees, Eesti Süsteemiinseneride Selts, Eesti Inseneride Liidu aukohtu esimees, EGS.

KALLE KESKÜLA

Sündinud 14.04.1949.a. viienda põlve nasvalasena. Keskhariiduse omandas Kuressaares (1967), kõrghariiduse Tallinna Pedagoogilises Instituudis (1971). Hiljem on ta täiendanud ennast majandusjuhtide kursustel Göteborgis ja Kielis. Töötanud õpetajana, komsomolitegelasena, Eesti Õpilasmaleva komandöriina (1980-1984), meremehena, ajalehe “Äripäev” tegevdirektorina, “Mainori” koolituskeskuse direktorina ning hulgikaubanduse ja kinnisvaraäri alal. 1991.a. koostas EÕM ajaloo.

Suguvõsa uurimisega tegelnud 1986.aastast. Praegu kirjutab raamatut Nasva küla ajaloo.

NAATA RAUDSEPP

Naata Raudsepp on sündinud Tallinnas 9.aprillil 1927.a. kujuri ja võõrkeelte õpetaja lapsena. Alghariiduse saanud H.Kubu Erakoolis, keskhariiduse Tallinna 10. Keskkoolis (Nõmme Gümnaasium). Õppis Tallinna Riiklikus Tarbekunsti Instituudis kunstilist keraamikat (1946-1952). Töötas keraamikuna ehitusmaterjali tööstuses (1952-1957) ja kombinaadis ARS kuni 1968.a. Siis Tallinna Leivakombinaadis (Leibur) kujunduse – ja kirjakunstnikuna kuni pensionile jääamiseni 1982.a. Pensionärina töötanud veel Tallinna Telefonivõrgus.

On õppinud 3 aastat Tallinna Kultuuriülikoolis Villu Tootsi Kirjakunstikoolis.

Huviäratajaks suguvõsa uurimise vastu olid vanatädi ja tädi kogutud ning kirjutatud andmed esivanemate kohta. EGS liige 1990.aastast.

HARRY TUULIK

Olen sündinud 1933.a. Saaremaal Kuressaare vallas Nasva külas kaluri perekonnas. 1951.a. lõpetasin Kuressaare Keskkooli. Kõrghariiduse omandasin Tallinna Polütehnilises Instituudis, mille lõpetasin 1956.a. elektriinsenerina. Kõrgkooli õppima asumisest peale olen elanud Tallinnas. Peale TPI lõpetamist töötasin tolleaegses Rahvamajanduse

Nõukogus, alates 1961.aastast tänaseni Eesti Energia Põhja Elektrivõrkudes. Järglasteks on kaks tütar, mõlemad võõrkeelte filoloogid, nad töötavad tõlkijatena. Järgmine põlvkond koosneb kokku kolmest koolipoisist, neist nooremal tütrel topeltvariant kaksikute näol.

MIKS MA HAKKASIN SUGUVÕSA UURIMA

Genealoogia ääremaile astusin pooljuhuslikult umbes viis aastat tagasi tagasihoidliku eesmärgiga koostada ema poolt vanavanemate järglastabel koos nende elulugudega. Et aga vanaisa põlvneb nii üldtuntud kohast, nagu seda on Mihkli talu, tekkis õige pea soov piiluda ka veidi kaugemale. Sellega oli torgatud sõrme asemel kähku terve käsi läinud ning asjade praegune seis igati loogiline. Esialgsed plaanid on korralikult lõpetamata-vormistamata, kuid see-eest on välja uuritud mõlema vanaema enamus esivanemaid kuni Põhjasõja aegadeni välja. Kaante vahele on jõudnud Saaremaa Koduloomuuseumi tellimisel koostatud kirjutis Mihkli talust. Lõpetamist ning korralikult kirjapanekut ootavad praegu veel vanaisa ning ema koduküla Viki küla ajalugu, põhjalikum (eriti alates möödunud sajandi keskpaigast hilisema ajani) Mihkli talu ajalugu, ülejäänud esivanemate suguvõsade (ka isapoolsete) uurimused jne. Harry Tuulik

Alati kui sattusin lugema mõnda raamatut, kus käsitleti Vändrat, olin ikka huvitatud seal esinevatest nimedest ja kohtadest. Nii oli ka raamatuga "Lähme linna kirjutama, oma elu kergendama", kus Ernst Peterson Särgava tõi möödunud sajandi tänapäeva ja tekitas minus suurt huvi.

Väga huvitas mind ka teada saada, kas olen Lydia Koidulaga sugulane. Kuulsin tihti vanemate ja nooremate vahel vaidlust selle üle. Vanavanemad muidugi teadsid, kuidas lugu tegelikult on ja kui kaugelt me sugulased oleme. Kui aga olulised andmed jäävad paberile panemata, siis ununeb kõik kiiresti. Ka aeg oli teine. Ants Tulp

KUULUTUS

PAUL JÄRITS / PAVEL JARITS /, sündinud 1887.aastal, olla teeninud viimase vene tsaari ema MARIA FEODOROVNA (laeva nimi?) laeval allohvitserina. Aastatel 1910 – 1920 olevat see laev Jäämeres (?) jäässe kinni jäänud ja PAVEL surnuks külmunud. Arvatavasti polnud PAVEL ainus, kellega see juhtus.

Võib olla on kellelgi andmeid õnnetuse kohta: laeva nimi ja millise laevaga oli tegemist (sõjalaev, jäälõhkuja, jaht, kaubalaev), kus ja millal õnnetus juhtus ning milline oli õnnetuse ulatus?

Rafael Tuisk
Gonsiori 17-19
10124 Tallinn

MATZE JANE JOHANN (surnud 1784.a.) oli V hingerevisjoni andmetel Sindi kihelkonna Sindi mõisale kuuluva **SICKASELPHN** kõrtsi kõrtsmik. Tolleaegsetel ja hilisematel kaartidel ja ürikutes ei ole enam leidnud kohanime SICKASELPHN. Kus võis see koht asuda ja kas ta sai hiljem teise nime?

.....
Kes teab, kus Eestimaa kandis esineb perekonnanimi **TAEL** ja **BLUMREICH** ?

Otsib Signe Tael

.....
Uurin Abram ja Rachel Rothenbergi peret Tartust. Perekonna 10 last koos vanaisa Adolfiga ning hiljem tema vanemad Hannah ja Joel lahkusid Eestist aastatel 1890 ja 1893. Nad asusid New-York City ümbrusesse ja mõned Washington D.C.-sse. Kui kellelgi on nendest informatsiooni, olen talle väga tänulik. Eriti tahaks täpselt teada, millal mu vanaisa Joel Rothenberg on sündinud.

Rhoda F.

Laualehe toimetis

Toimetaja Ants Roomets ☒☒

Tehniline toimetaja Endla Nugis ☒☒

Liikmed:

Väino Mäe, Hjalmar Märskä, Ants Härma

Kirjad: EE0009 Tallinn Muraka 5 E. Nugis

telefon 6 775 011 Ants Roomets